

Особливості і перспективи розвитку сучасної сім'ї

Розуміння та врахування особливостей сучасної сім'ї вчителями і батьками сприяють реалізації її виховних можливостей. Виокремлюють низку найхарактерніших особливостей сучасної сім'ї:

1) зміни ціннісних орієнтацій дітей і їх батьків. Багато представників сучасної молоді не вірять в істинні цінності й доброчинність, почуваються обманутими. Як результат — збільшується кількість малолітніх злочинців. У системі життєвих цінностей в багатьох батьків переважають прагнення до збагачення, намагання виховати в дітей прагматичність, раціоналізм, волю до успіху. Благородство, доброта, вміння співчувати і допомагати іншим часто недооцінюються;

2) відокремлення молоді сім'ї від родини. У сучасних умовах — це об'єктивний фактор, зумовлений соціально-

економічним розвитком суспільства, його продуктивних сил, рівня культури. Комплекс цих чинників забезпечує зміцнення й розвиток сім'ї як самостійного соціального інституту, який самостверджується без нехтування життєвого досвіду старших. В окремих сім'ях, які є мобільною соціально-економічною інституцією суспільства, створюється і сприятливий психологічний клімат для виховання дітей. Однак частіше молода сім'я, як правило, зазнає труднощів через побутову невлаштованість, матеріальні труднощі, професійно-виробничі негаразди, що впливають на виховання дітей;

3) зменшення чисельності сім'ї. Зменшення народжуваності дітей спричинене загостренням конкуренції на ринку робочої сили, зайнятістю подружжя, зростанням матеріальних витрат на виховання, надмірним навантаженням на жінку-матір вдома і на виробництві, несприятливими житловими, побутовими умовами, егоїстичним прагненням батьків «пожити для себе». Збільшення кількості однодітних сімей зумовлює відчуженість між дітьми, егоїзм, оскільки вони не мають зразка виявлення турботи, поваги до інших;

4) специфічність соціального укладу в міських та сільських сім'ях. Відмінності в культурі сімейного життя позначається на розвитку дітей. Особливості домашнього господарства сприяють залученню дітей до справ у сім'ї, формують у них працелюбність, вболівання за сімейні справи, відповідальне ставлення до життя. Діти виростають у специфічній морально-етичній атмосфері села, яка стримує антисоціальну поведінку, але нерідко вона пригнічує особистість, гальмує розвиток якостей, які потрібні людині в іншому середовищі. У місті такий контроль обмежений;

5) залежність виховання від рівня освіти батьків. Існує пряма залежність освіченості батьків та успішності їх дітей. Проте з посиленням зайнятості батьків, дезінтеграцією сім'ї така залежність знижується;

6) вплив соціально-педагогічних умов на самореалізацію. За теорією американського економіста Абрахама Маслоу (1908—1970), якщо не задовольняти біологічні потреби дитини, не гарантувати їй безпеку, не формувати її впевненість у тому, що і в майбутньому ці потреби будуть задоволені, то проблематично очікувати від неї діяльності, яка сприятиме самореалізації. Потреби кожної людини структуруються за ієрархічним принципом у різній послідовності. Загалом — це біологічні потреби, безпека і впевненість у майбутньому, любов та належність до конкретної соціальної групи, самооцінка, самореалізація тощо. У 90-х роках